

Handläggare
Daniel Sjöborg
Antikvarie, Stadsmuseet
Kulturmiljö**Till**
Stadsbyggnadskontoret

Sarven 44, Långsjövägen 30, Långbro Rivning av huvudbyggnad och komplementbyggnad, nybyggnad av två tvåbostadshus, Sbk dnr 2026-10005

Synpunkter i sammanfattning

Stadsmuseet avstyrker förslaget. För utförligare motivering, se *Synpunkter på förslaget* nedan.

Föreslagna åtgärder

Ansökan avser rivning av enbostadshus med komplementbyggnad och nybyggnad av två tvåbostadshus.

Bakgrund

Stadsbyggnadskontoret har i remissbrevet begärt förhandsbedömning av fastighetens kulturhistoriska värde samt Stadsmuseets synpunkter på förslaget att riva bebyggelsen.

Historik och nuläge

Området tillhörde fram till slutet av 1800-talet lantegendomen Långbro gård i Brännkyrka socken, senare Brännkyrka landskommun. Långbro gård förvärvades 1885 av Alfred Söderlund, också kallad Långbrokungen, och egendomen började successivt att avstyckas, dels för egnahemsbebyggelse, dels för det blivande Långbro sjukhus. De östliga delarna av området benämndes Långbrodal och var det tomtområde inom egendomen som exploaterades först. Omkring 1906 fanns det ett 50-tal hus i hela Långbrodal, i huvudsak bebodda av arbetare. En viktig förutsättning för utbyggnaden av området var tågförbindelserna från Älvsjö station och den buss som sedan 1920-tallet gick mellan Långbro och Ringvägen på Södermalm. Brännkyrka landskommun inkorporerades i Stockholms stad 1913. Det bildades tidigt en fastighetsägarförening i Långbrodal och föreningen deltog i bildandet av villaägarnas centralkommité. Organisationen inledde 1935 det så kallade Brännkyrkakriget mot Stockholms stad, som ledde till att ansvaret för gatukostnaderna till största delen lades på kommunen.

De första egnahemsbyggarna Nils Holmqvist och Gustaf Elimar Bergström köpte sina tomter redan 1899, varav den ena till del

utgjordes av den nuvarande fastigheten Sarven 44. Fastigheterna bebyggdes i samband med tomtköpet, det vill säga omkring år 1900. De båda byggnaderna representerar den allra tidigaste utbyggnaden av området och är alltså bevarade. Vid tiden för utbyggnaden uppgavs tomterna vara del av fastigheten Långbrodal 1 och nuvarande Sarven 44 gavs tomtnummer 3. Senare betecknades tomten som Sarven 27. På fastigheten uppfördes ytterligare ett bostadshus, efter ritningar beviljade 1945. Denna byggnad är numera belägen inom fastigheten Sarven 45. Den nuvarande beteckningen Sarven 44 har uppkommit i samband med en senare avstyckning av fastigheten, till följd av en fastighetsplan från 1989. Sarven 27 delades då i Sarven 44 och Sarven 45.

Huvudbyggnaden på Sarven 44 är uppförd kring sekelskiftet 1900 i en tidstypisk stil med bland annat ett brant brutet sadeltak, lisener, omfattningar och prydnadsgavlar samt fönster med korspost och T-post. Byggnaden har senare tillförts en mindre envåningstillbyggnad mot gård, efter ritningar beviljade 1988. Stadsmuseet har ingen bedömning tillgänglig om byggnadens interiörer, och såvitt Stadsmuseet kan förstå har inte något antikvariskt underlag bifogats ansökan. Av allt att döma från mäklarbilder förefaller emellertid även stora delar av interiörerna bevarade eller varsamt behandlade. Komplementbyggnaden är ett garage uppfört efter ritningar beviljade 1960.

Kulturhistoriskt värde

Fastigheten har markerats med grå streck på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta, vilket innebär att fastigheten ännu inte har klassificerats av Stadsmuseet. Stadsmuseet genomförde emellertid en inventering av området 1977. Inventeringen bedöms utgöra ett tillräckligt underlag för bedömning av den aktuella remissen. Huvudbyggnaden på fastigheten Sarven 44 är en av de tidigast uppförda byggnaderna i området, uppförd i samband med att avstyckning för egnahem påbörjades 1899. Fastigheten representerar på så vis den allra tidigaste utbyggnadsfasen kring sekelskiftet 1900, då området omvandlades från agrar miljö till ett egnahemsområde i stadens närhet. Huvudbyggnaden bedöms dessutom ha sin huvudsakliga karaktär bevarad. Byggnaden är genom sin ålder och som representant för den tidigaste utbyggnadsfasen sällsynt i ett lokalt sammanhang. Den representerar även en byggnadskategori som har blivit ovanlig ur ett vidare perspektiv.

Som del av området som helhet kan fastigheten tillsammans med omgivande bebyggelse även berätta om Stockholms stads expansion på de tidigare lantegendomarna, i det här fallet genom privat exploatering i kombination med den senare inkorporeringen av

området i Stockholms stad och efterhand det offentliga övertagandet av gatukostnaderna. I den berörda delen av Långbro, tidigare benämnd Långbrodal, finns ett förhållandevis stort antal äldre byggnader från tiden före 1930 bevarade. Denna bebyggelse besitter såväl enskilda värden som samlade värden som omfattar bebyggelsen som helhet. Av de äldre byggnaderna representerar Sarven 44 dessutom den allra tidigaste utbyggnadsfasen.

Stadsmuseet bedömer att huvudbyggnaden uppfyller flera av kriterierna för särskilt värdefull byggnad i Boverkets föreskrifter om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö samt hushållning med vatten och avfall (BFS 2024:8), 12 kap. 6 §, bland annat att byggnader från tiden före 1920-talets bebyggelseexpansion, som har sin huvudsakliga karaktär bevarad, ska anses vara särskilt värdefulla om inte något talar däremot. Stadsmuseets förhandsbedömning är att fastigheten med byggnad har sådana särskilda kulturhistoriska värden som avses i 8 kap 13 § plan- och bygglagen. Det innebär att fastigheten vid ett slutligt ställningstagande och klassificering kan komma att markeras som grön på Stadsmuseet kulturhistoriska klassificeringskarta.

Kulturhistoriskt särskilt värdefull miljö

Fastigheten gränsar mot Älvsjö villastad, som är utpekad som ett kulturhistoriskt särskilt värdefullt bebyggelseområde. Älvsjö villastad började byggas ut 1908 av AB Hem på landet. Älvsjö villastad och Långbro/Långbrodal representerar olika aspekter av expansionen under det tidiga 1900-talet.

Synpunkter på förslaget

Stadsmuseet avstyrker förslaget att riva huvudbyggnaden på Sarven 44, med hänvisning till de stora kulturhistoriska värden som skulle gå förlorade vid en rivning. En rivning skulle medföra stora negativa konsekvenser för såväl fastigheten som området som helhet. Huvudbyggnaden är en av de tidigast uppförda byggnaderna i området, utformad i en tidstypisk stil med sin huvudsakliga karaktär bevarad. Stadsmuseet vill särskilt betona att de två tidigast utbyggda tomterna i området är belägna inom kvarteret Sarven. I båda fallen är byggnaderna välbevarade. De representerar gemensamt och var för sig, samt även tillsammans med övrig bevarad tidig bebyggelse, den allra tidigaste utbyggnaden av området. Stadsmuseet anser på denna grund att huvudbyggnaden bör bevaras och tas tillvara på grund av sitt kulturhistoriska värde.

Vidare vill Stadsmuseet lyfta fram det stöd för bedömning som finns i översiktsplanen, bland annat målsättningen att kulturmiljöer och kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader ska bevaras och utvecklas så att deras värden tas tillvara samt planeringsinriktningen att bebyggelse som är kulturhistoriskt värdefull och har betydelse

för stads- och landskapsbilden ska ses som en resurs i stadsutvecklingen. Museet vill också uppmärksamma vägledningen *Varsam utveckling av småhus och villaområden – strategi med vägledningar*. I avsnittet om villastad, sidan 29 och framåt, beskrivs karaktärsdrag för villastaden, bland annat den ursprungliga bebyggelsen med sina tidstypiska byggnadsdetaljer, möjligheten att avläsa bebyggelsens utbyggnadsfaser, samt att äldre bebyggelse ger karaktär till områdena och bidrar till förståelse för stadsdelarnas och Stockholms historia.